

Мартынюк Я.Н. Организационная структура органов городского самоуправления на Волыни в период между мировыми войнами.

Статья посвящена исследованию института местного самоуправления, который функционировал на Волыни в период между мировыми войнами. В работе на основе анализа опубликованных и архивных источников, научной литературы, охарактеризованы основные этапы законодательного становления органов городского и территориального самоуправления. Освещены их организационная структура, основные направления и формы деятельности самоуправляющихся учреждений, а также пути и методы осуществления правительственного контроля над ними.

Ключевые слова: Волынское воеводство, территориальное самоуправление, городское самоуправление, гмина, уезд, магистрат.

Статтю подано до редколегії 27.12.2016 р.

УДК 94(477):329»1930»

Н.Г. Захарчин, Л.Б. Шептицька

ПАЦИФІКАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ПОВІТУ У ВИСВІТЛЕННІ ОФІЦІЙНОГО ДРУКОВАНОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ (УНДО) – ГАЗЕТИ «ДІЛО»

Висвітлюється політика пацифікації в селах Львівського повіту у другій половині 1930 р. На основі дослідження матеріалів офіційного друкованого органу Українського національно-демократичного об'єднання – «Діла» показано основні різновиди політичної каральної акції щодо українців краю. З політичного погляду національні відносини в краї внаслідок пацифікації різко змінили свій тип з формально рівноправних на відносини панування польської нації над українською.

Ключові слова: пацифікація, газета «Діло», Львівський повіт, село

У міжвоєнний (1918 – 1939 рр.) період Україна була поділена між чотирма державами. На території українських земель, які перебували у складі Польщі, відносини між польською та українською націями були неоднозначними та чергувалися від відкритого конфлікту до тимчасового порозуміння. Найбільше після українсько-польської війни 1918 – 1919 рр. загострення міжнаціональних відносин мало місце у 1930 р. Це вилілось у др. пол. 1930 р. у владну політику сили – «пацифікацію», «умиротворення», «втихомирення» щодо українців Галичини. З політичного погляду національні відносини в краї внаслідок пацифікації різко змінили свій тип з формально рівноправних (як це декларувалося т.зв. Березневою (1921 р.) Конституцією Другої Речі Посполитої) на відносини панування титульної польської нації над українською меншиною. Оцінки цих подій є неоднозначними і різняться у представників різних наукових шкіл. За усієї різноманітності джерел, на нашу думку, не повною мірою використана тогочасна преса, зокрема офіційний друкований орган УНДО – «Діло».

Однією з перших, об'єктивних та науково обґрунтованих праць пострадянського періоду, присвячених темі пацифікації, стала робота Михайла Швагуляка [1]. У ній на основі різного роду джерел розкриваються передумови, становище українського громадянства перед початком пацифікації, а також реакція світової спільноти на акцію польської влади. Ці ж питання – генезу пацифікації в Галичині, її особливості та вплив на українсько-польські відносини досліджували Р. Скакун [2], В. Виздрик [3], М. Гавришко [4], Р. Гусак та Н. Коростіль [5], М. Маршала [6], Р. Новак [7], М. Пиріг [8], І. Саківський [9], М. Шміла [10] та ін. вітчизняні науковці. Документальні свідчення – фотографії, протоколи очевидців, свідчення лікарів, судові документи періоду пацифікації 1930 р. зібрані у єдиному діаспорному виданні – «На вічну ганьбу Польщі, твердині варварства в Європі» [11]. Водночас, пацифікація на різного роду підрівнях, зокрема, у селах Львівщини, не була предметом окремого дослідження науковців. Заповнити цю лаку певною мірою допоможе аналіз друкованих матеріалів видання Українського національно-демократичного об'єднання часопису «Діло».

Метою статті є висвітлення процесу пацифікації в приміських селах Львова крізь призму газетних повідомлень, новин та статей офіційного органу УНДО – «Діла».

Вважається, що першопричиною початку пацифікації на українських землях Галичини були масові підпали маєтків польських власників з ініціативи УВО. У газеті «Діло» опис подій, що передували пацифікації, почався із невеличкої замітки на п'ятій сторінці видання у рубриці «Новинки», підрубриці «Ревізії». Повідомлялось, що в ніч з 15 на 16 липня 1930 р. у фільварку в с. Вислобоки Львівського повіту згоріли 4 шопи з пашею та господарськими машинами. Все майно було власністю колишнього міністра оборони РП Юліана Мальчевського. Пожежу

ліквідовано за сприяння пожежних відділень підльвівських сіл Вислобоки, Ременів, Запитів, Стронятин, Сулимів товариства «Луг», відтак, пожежна бригада зі Львова приїхала на місце події та повернулася назад. А вже 17 – 18 липня 1930 р. львівська поліція провела т. зв. «ревізії», або обшуки у «студентів і свідомих селян у Вислобоках і дооколичних селах: Запитові, Підлісках Малих, Стронятині і Ременові». [12, с. 5]. Було арештовано студентів, абсолювентів (випускників) гімназій Михайла Карамана, Михайла Чайківського, Михайла Куземського, Василя Цигана та селянина Володимира Кремінецького. [13, с. 4], яких звинуватили у підпалі та членстві в УВО.

Друга, вже масштабніша акція, на яку звернуло увагу видання, не стосувалася власне Львівського повіту, але стала початком великої полеміки у пресі, як українській, так і польській, а надалі поштовхом до пацифікації [14, с. 1; 15, с. 1; 16, с. 1; 17, с. 1]. 30 липня 1930 р. було здійснено напад на поштовий «амбулянс», який їхав з Бібрки. Одного з поліцейських було вбито нападниками, також один з нападників, отримавши поранення, застрелив себе на місці події [18, с. 4]. Загиблим виявився студент третього курсу Г. Пісецький, який мав при собі посвідчення УВО.

Пацифікаційні акції, які розпочались у вересні 1930 р. у Львівському повіті, у висвітленні «Діла» можна класифікувати за різними розрядами. Це, по-перше, акції прямої дії, направлені на залякування українців, що включали, окрім обшуків, масові конфіскації продуктів, нищення майна та арешти активу сіл. Такі акції були проведені у Вислобоках, Дмитровичах, Запитові, Підлісках Малих, Стронятині, Ременові, Ситихові, Гаях тощо. Газета, описуючи ці акції, наполягала, що, «в кожному селі поліцаї ділилися на два відділи і переводили основну ревізію у свідоміших селян, головню в тих, що посилають своїх дітей до шкіл у Львові (...) не лише скидали збіжжя і сіно зі стіжків, перевертали догори дном білля і вбрання по скринях і шафах, заглядали поза образи (розбираючи шкла і рами), скидали старі речі зі стрихів і т.д., але навіть шукали чогось по горшках зі стравою, в тісті, перетрясали сінники і розбивали печі» [19, с. 1]. Або, у селі Підберізіці, «улани шаблями рубали гусей на пасовиську, скликали чоловіків з цілого села і ставили по 5 душ до чищення коня (...) забирали на тягарові авта або на підводи збіжжя, хліб, муку, дріб і т.п., а крім цього зігнано з села до 20 підвод, на які ладували сіно, конюшину, овес та вивозили з села» [20, с. 3]. Особлива увага приділялась сільським читальням «Просвіти», бібліотекам, кооперативам, де першочергово проводились обшуки.

Водночас митрополит Андрей Шептицький після зустрічей з польською політичною елітою, у інтерв'ю виданню запевнив, що «мені сказано, що надужиття будуть припинені, а при тім підкреслено, що експедиції є засобом до припинення підпалів, а не ціллю нищити українців та боротись з українською культурою і культурними здобутками українського народу» [21, с. 1].

Незважаючи на ці заспокійливі запевнення, результат акцій прямої дії був очевидним – в селах розпочалась паніка. Українське населення почало втікати у навколишні ліси. І якщо на початку вересня «з якою цілю розтаборилися по селах улани, не відомо, але з їх поведінки можна судити, що це щось у роді карної експедиції» [22, с. 3], то на початку жовтня, «селяни, побачивши її здалека, втікали у сусідні села або крилися в лісах і полях (...) село представляло образ повної мертвеччини» [23, с. 3]. Отже, такі акції досягнули мети – вони були направлені, передусім, на залякування та придушення будь-якого спротиву українців.

По-друге, завданням пацифікації ставилися опосередковані впливи на українську громаду – засобом вибіркових арештів свідомих українців. Після обшуків, як правило, незважаючи на результати, арештовували голів кооперативів, читалень, вчителів, студентів, інженерів та навіть священників. Так, наприклад, після вибуху бомби у читальні «Просвіти» у підльвівських Збоїськах, було проведено обшук у голови «Просвіти», студента Льва Гошовського, після чого його було заарештовано – «його підозріває поліція в (...) замаху на дім місц. чит. «Просвіти» [24, с. 5]. 5 жовтня у Гаях під Львовом заарештовано місцевого священника О. Сохацького за нібито переховування бомби та приналежність до УВО [25, с. 3; 26, с. 4]. На початку жовтня заарештовано магістра права із Знесіння Василя Жовніра та працівницю Ревізійного союзу і секретарку місцевої «Просвіти» Ольгу Лемішко (першого за 4 «сліпі крісові набой та 1 гострий», а другу – за «шаблюку, яка використовувався для аматорських вистав» [27, с. 5]. Такі приклади газета наводить майже у кожному номері, розпочинаючи з вересня 1930 р.

По-третє, це дії польської громади (офіційні та неофіційні), так звані «реванжі». У газеті висвітлюються як акції у формі віч польського населення, так і дії цивільного польського населення, спрямовані на пошкодження майна українців та української власності. Так, 14 вересня 1930 р. у Зимній Воді під Львовом відбулись загальні збори польської читальні, де ухвалено резолюцію до міністерства освіти та міністерства внутрішніх справ з вимогою поступово переводити українських вчителів до західних воєводств, в утраквістичних школах лишити тільки польських вчителів, негайно «розв'язати Луги, Соколи, Пласт, Просвіту і тим подібні організації, які є кузнею й огнищем злочинної діяльності терористів» [28, с. 4]. У статті «Діла» «Пацифікація і реванжі» вказано, що в критичній ситуації в Галичині задіяні три сили: ті,

.....
хто реально створює напругу у вигляді підпалів та заподіяння шкоди польській стороні; провокатори та саботажники, які хочуть обтяжити українські позиції; третя група – ті, які хочуть реваншу стосовно українців. У межах статті наводяться приклади агресивних дій стосовно українців, зокрема і у Львівському передмісті – «Вибито вікна в каплиці на Замарстинові, здемольовано українську захоронку, школу й кооперативу на Левандівці, пробувано висадити браму на грищі «Сокола-Батька» та спалити дім Студитів на Знесінні». Робиться висновок, що, якщо з українськими підпалами ведуть боротьбу 1000 поліцейських, тоді з польськими «реванжами» також слід провести широку боротьбу [29, с. 1].

Привертає особливу увагу «Діло» до замаху на монастир отців Студитів на Знесінні, де невідомі підклали дві бомби, одна з яких не вибухнула [30, с. 4; 31, с. 4].

Про сили, які були економічно чи політично зацікавленими у пацифікації (як у повіті, так і в цілому в Галичині), зацікавлені у створенні напруги в українсько-польських відносинах говорять як факти, так і заяви відомих особистостей. Фактом можемо вважати, наприклад, підпал 24 жовтня стайні у фільварку Богдановича у Чижикові під Львовом, тоді як «в селі знайшли комуністичні летючки та прапори» [32, с. 5]. В ніч з 22 на 23 жовтня селяни Миклашева, які вартували вночі, зловили чоловіка, який намагався здійснити підпал. Він виявився мешканцем Волині, і при ньому було знайдено «комуністичні летючки» [33, с. 5].

Про економічні спекуляції із підпалами і пожежами в Галичині говорив у вище згаданому інтерв'ю Андрей Шептицький, зазначаючи, що певна кількість підпалів здійснена комуністами, які найбільше зацікавлені у пацифікації [21, с. 1].

10 жовтня 1930 р. в міністерстві внутрішніх справ відбулася прес-конференція начальника відділу національностей Г. Сухенка-Сухецького, на якій було заявлено про припинення пацифікаційної акції та відкликання військових і поліційних відділів [34, с. 3]. Але незважаючи на це, «умиротворення» та «втихомирення» продовжувалось. У цьому ж номері газети повідомлялось про карні експедиції та ревізії у Борщовичах, Малехові, Підбірцях, Германові, Дмитровичах, Глуховичах, Черепіні, Рудно Львівського повіту впродовж 11-16 жовтня 1930 р. [35, с. 3].

Вкажемо, що газета «Діло» не вела активної агітації проти акцій пацифікації. Вона лише ретельно фіксувала події, що відбувалися як у селах Львівщини, так і у цілому в Галичині. Однак, 1 жовтня 1930 р. в газеті оприлюднено спільну заяву Українського національно-демократичного об'єднання, Української соціалістично-радикальної партії, Української соціал-демократичної партії «Солідарний голос політ. партій про події в краю. Комунікат». Вказано, що не можна застосовувати принцип «збірної відповідальності» до всіх українців та українських організацій за те, що роблять деякі українські організації. Підписанти комунікату протестують проти дій пацифікаційних відділів, які загрожують «здоровлю та життю невинного населення». Вони закликали українців об'єднуватися і не піддаватися зневірі [36, с. 1].

Цей номер «Діла» був одним із найнасиченіших в описі подій, що відбувалися в Галичині. Як наслідок, активність видання не була помічена цензурою – вже наступне, 218-те число газети конфісковане, зокрема через статті про пацифікацію.

Надалі в статтях про пацифікацію все частіше бачимо вставки «(дальше пропускаємо)», «(кінець пропускаємо)», що підрозумівало не дозволену цензурою характеристику дій влади стосовно місцевого населення. Типовим прикладом новин початку жовтня 1930 р. в справі пацифікації може служити такий допис: «Дня 16 ц.м. (четвер) до Германова приїхала другий раз карна експедиція, тим разом у складі 20 поліціантів. Поліція (дальше пропускаємо) Василя Олексева і Павла Кица. Василь Олексів має на лиці (дальше пропускаємо). В кооперативі поліція (дальше пропускаємо), в читальні (дальше аж до кінця пропускаємо) [37, с. 3].

Висвітлення «ревізій й арештувань» в «Ділі» тривало до 20 листопада 1930 р. Остання замітка про акцію пацифікації у Львівському повіті, – «Замкнення читальні «Просвіти в Чижикові», що відбулась 7 листопада. У Чижикові, Львівського повіту, закрили читальню через організацію походу на могилу Січових стрільців (ще – Н. З.) на Великдень [38, с. 5].

Загалом, якщо проаналізувати практику підпалів та характер дій влади стосовно українських селян, приходимо до висновку, що пацифікації підлягали не тільки села, де мали місце пожежі. У 16 селах Львівського повіту, за версією «Діла», відбулися пожежі-підпали у липні – жовтні 1930 р. Пацифікаційні ж акції відбулися у 33 селах повіту. У деяких селах після акцій прямої дії здійснювалися опосередковані впливи на українську громаду – арешти голів «Просвіти», читалень, сільського активу (Гаї, Зашків, Запитів, Чижиків тощо).

Вважаємо таку «увагу» польської влади до підльвівських сіл не випадковою. За визнанням багатьох польських політиків того часу, «польський» Львів був островом в українському морі. Про його безпеку влада дбала особливо, не зупиняючись перед терором і залякуванням.

Пацифікація, або умиротворення, у селах Львівського повіту досягла мети. Селяни були дезорієнтовані, не спроможні до оборони та відпору силовим діям влади. Незважаючи на

офіційне припинення акції, в підльвівських селах вона продовжувалась, про що свідчать газетні новини жовтня – листопада 1930 р.

Офіційний орган Українського національно-демократичного об'єднання на своїх шпальтах не виявив достатньої активності у протестних виступах, фіксує акти підпалів та каральні акції в регіоні. На таку стриманість впливали ряд факторів – політичні домовленості, підготовка до парламентських виборів, небажання конфронтації з польською владою, цензура, зрештою, залякування діячів УНДО у поєднанні із конфіскацією газетних накладів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Швагуляк М. «Пацифікація». Польська репресивна акція у Галичині 1930 р. і українська суспільність. / М. Швагуляк. – Львів, 1993. – 51 с.
2. Скакун Р. Пацифікація: польські репресії 1930 року в Галичині./ р. Скакун. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2012. – 172 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.academia.edu/4867449/_%D0%9F%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%A4%D0%86%
3. Виздрік В.С. Політика колонізації та «пацифікації» Польщею західноукраїнських земель в 30-х рр. ХХ ст. / В. С. Виздрік // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2000. – №408: Держава та армія. – С. 79–84.
4. Гавришко М. Заходи ОУН на міжнародній арені у справі «пацифікації» в Галичині у 1930 р. / М. Гавришко // Український визвольний рух: наук. зб. – Львів, 2014. – Збірник 19. – С. 174 – 201.
5. Коростіль, Н., Гусак, р. Західноукраїнська спільнота в складі польської держави (1921–1939 рр.): політична програма уряду і політична реальність / Н.Коростіль, Р.Гусак // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – 2012. – №21. – с. 52 – 62.
6. Marszał M. Ugodowa polska myśl polityczna wobec Ukrainy i Ukraińców 1918–1939 / M. Marszał // Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego – Wrocław, 2014. – s. 449-462. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/46521/32_Maciej_Marszal.pdf
7. Nowak R. K. Związek Patriotów Polskich w zachodnich obwodach Ukraińskiej SRR (1944 – 1946). – 2015. – PhD Thesis. – s. 42. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hdl.handle.net/11089/8167>
8. Пиріг М. Ліворадикальні сили у саботажних акціях 1930 року та їх наслідки / М. Пиріг. – Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – Вип. 2. – с. 77 – 83.
9. Саківський І. Пацифікація в Тернопільському воєводстві / І. Саківський // Україна – Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – 2012. – №10. – с. 414 – 418.
10. Szumiło M. Dmytro Łewyńcyj–prezes Ukraińskiego Narodowo-Demokratycznego Zjednoczenia (UNDO) w latach 1925–1935 / M. Szumiło // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість – 2013. – №6. – с. 70-83.
11. На вічну ганьбу Польщі, твердині варварства в Європі. – Нью-Йорк: вид-во «Говерля». – 1978. – 150 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/1086/file.pdf>
12. Новинки / Діло. – Ч. 159. – 1930. – С. 5.
13. Новинки / Діло. – Ч. 160. – 1930. – С. 4.
14. Пласт» і школи / Діло. – Ч. 169. – 1930. – С. 1.
15. Пресова нагінка / Діло. – Ч. 170. – 1930. – С. 1.
16. Світогляд і нерви. Про реакцію польської преси на напад під Бібркою / Діло. – Ч. 171. – С. 1.
17. Після нападу на поштовий амбулянс. Про методи польської львівської журналістики / Діло. – Ч. 171. – 1930. – С. 1.
18. Два вбиті / Діло. – Ч. 168. – 1930. – С. 4.
19. Масові ревізії по селах львівського повіту / Діло. – Ч. 207. – 1930. – С. 1.
20. Улани на селах Львівського повіту / Діло. – Ч. 209. – 1930. – С. 3.
- Розмова з Високопреосвященим Митрополитом Андреем / Діло. – Ч. 222. – 1930. – С. 1.
21. Улани на селах Львівського повіту / Діло. – Ч. 209. – 1930. – С. 3.
22. Що діється в нашому краї. Гаї, пов. Львів / Діло. – Ч. 225. – 1930. – С. 3.
23. Ревізії і арештування у Львові. Замах на чит. «Просвіти» / Діло. – Ч. 216. – 1930. – С. 5.
24. Що діється в нашому краї. Гаї, пов. Львів / Діло. – Ч. 225. – 1930. – С. 3.
25. Останні вісті / Діло. – Ч. 225. – 1930. – С. 4.
26. Арештування на Знесінню / Діло. – Ч. 228. – 1930. – С. 5.
27. Польська самооборона / Діло. – Ч. 209. – 1930. – С. 4.

28. Пацифікація і реванжі / Діло. – Ч. 212. – 1930. – С. 1.
29. Вибух бомби під монастирем оо. Студитів / Діло. – Ч. 214. – 1930. – С. 4.
30. Ще про замах на монастир оо. Студитів / Діло. – Ч. 215. – 1930. – С.4.
31. Пожежі. / Діло. – Ч. 237. – 1930. – С. 5.
32. Пожежі / Діло. – Ч. 238. – 1930. – С. 5.
33. З офіційного комунікату / Діло. – Ч. 233. – 1930. – С. 3.
34. Що діється в нашому краю / Діло. – Ч. 233. – 1930. – С. 3.
35. Солідарний голос політ. партій про події в краю. Комунікат / Діло. – Ч. 217. – 1930. – С. 1.
36. Що діється в нашому краю / Діло. – Ч. 233. – 1930. – С. 3.
37.Замкнення читальні «Просвіти» в Чижикові / Діло. – Ч. 259. – 1930. – С. 5.

Zakharchyn N.H., Sheptytska L.B. Pacification of Lviv Region in Media Coverage of the Official Printing Body of the Ukrainian National Democratic Alliance (UNDA) – the Newspaper «Dilo»

The article deals with pacification policy in Lviv region villages in the second half of the 1930s. The author studies materials of the official printing body of the Ukrainian National Democratic Alliance «Dilo» and shows major types of the political punitive measures towards the Ukrainians of the land. From the political point of view, national relations in the region dramatically changed their style due to the pacification from formally equal to the domination of Polish nation over Ukrainian.

Keywords: pacification, the newspaper «Dilo», Lviv region, village.

Захарчин Н.Г., Шептицкая Л.Б. Пацификация Львовского повета в освещении официального печатного органа Украинского национально-демократического объединения (УНДО) – газеты «Дело»

Освещается политика пацификации в сёлах Львовского повета во второй половине 1930 г. На основе исследования материалов официального печатного органа Украинского национально-демократического объединения – «Дило» показано основные разновидности политической карательной акции относительно украинцев края. С политической точки зрения национальные отношения в крае вследствие пацификации резко изменили свой тип с формально равноправных, на отношения господствования польской нации над украинской.

Ключевые слова: пацификация, газета «Дило», Львовский повет, село

Статтю подано до редколегії 31.10.2016 р.

УДК 94(477.83) «XX»

В.І. Ільницький

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ САМООБОРОНИ НА ТЕРЕНАХ КАРПАТСЬКОГО КРАЮ ОУН

У статті на основі невідомих та маловідомих документальних матеріалів з'ясовано причини створення Української народної самооборони. Розкривається період організаційного становлення та трансформації УНС на теренах Карпатського краю. Встановлено кадрове наповнення складових ланок воєнного штабу УНС. З'ясовано структуру та чисельність повстанських формувань у 1943 р. на теренах Дрогобицької та Станіславської областей.

Ключові слова: повстанці, штаб, УНС, командування, Карпатський край.

Радянська історіографія ввела до широкого обігу низку різноманітних міфів спрямованих на дискредитацію українського визвольного руху, серед іншого прагнучи тим самим розколоти суспільство на два табори, внести розбрат, створити перепони для створення спільного фронту боротьби за власну Українську державу самостійну соборну незалежну. Однак, як показав час, цього їй зробити не вдалося. І свідченням цьому стала практично десятилітня боротьба ОУН і УПА.

Наукових досліджень про формування та діяльність УНС у Карпатському краї не так багато. Однією з перших таких робіт вважаємо працю І. Бутковського, яка присвячена створенню перших відділів УНС та їхній трансформації в УПА [1]. Серед найбільш ґрунтовних потрібно відзначити роботи В. Мороза, в яких автор на широкій джерельній базі розкриває основні етапи створення УНС у Галичині [2]. Виокремити потрібно також роботу І. Дрогобицького, яка висвітлює питання формування та функціонування УНС [3]. Звичайно, окремі аспекти формування УНС, чисельні показники повстанців ВО-4 «Говерля» знайшли своє вивчення в узагальнюючих працях з історії українського визвольного руху.